

Wacław Uruszczak, *Opera historico-iuridica selecta. Prawo kanoniczne – nauka prawa – prawo wyznaniowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2017, s. 557.

Rocznice pracy naukowej stanowią doniosły moment w życiu jubilata oraz jego najbliższych współpracowników. Uczniowie i przyjaciele pragną wyrazić swoje uznanie dla dorobku swojego mistrza, a także osobistą wdzięczność za lata wspólnej pracy i sprawowaną opiekę naukową. W tym celu podejmuje się różnego rodzaju przedsięwzięcia wydawnicze. Powszechnym zwyczajem pozostaje przygotowanie przez uczonych zbioru artykułów naukowych, które składają się na księgę pamiątkową dedykowaną jubilatowi. Tego typu dzieła tworzą zwykle bardzo zróżnicowany tematycznie komplet tekstów, co najczęściej wynika ze specjalizacji osób piszących. Księgi pamiątkowe bywają dość często bardzo obszerne, a prace w nich zawarte nie zawsze docierają do świadomości szerokiego grona czytelników. Jubileusz naukowy można uczcić także w inny sposób. Wyrazem docenienia osoby uczonego może być bowiem wydanie księgi złożonej z wybranych tekstów z dorobku naukowego jubilata. Taka forma upamiętnienia rocznicowego wydarzenia wydaje się być znaczenie mniej popularna w środowisku naukowym, chociaż ma ona liczne walory. Jest to bowiem publikacja, która może stanowić swoistą prezentację najważniejszych prac autora z okresu jego dotychczasowej aktywności naukowej. Ponadto przynosi wiele korzyści dla czytelnika, ponieważ stwarza możliwość zapoznania się z osiągnięciami danego uczonego w ramach lektury jednego dzieła. Tego typu księga jubileuszowa wyróżnia się spójnością tematyczną na tle klasycznych wydawnictw jubileuszowych, ponieważ osoba uczonego jest zwykle powszechnie znana ze swoich ugruntowanych zainteresowań naukowych. Trudno nie dostrzec zalet tej formy również dla samego jubilata. Jest to bowiem wyjątkowa okazja do wspomnień nad przygotowaniem artykułów, które powstawały na przestrzeni dziesięcioleci pracy twórczej. Ponowne wydanie tekstów znajduje uzasadnienie również w tym, że znaczna część prac staje się trudno dostępna po tak długim okresie czasu. Upływ lat może odgrywać jednak istotną rolę w nauce, ponieważ pozwala ponownie spojrzeć na wyniki badań naukowych autora w perspektywie ustaleń podejmowanych przez kolejnych uczonych, co nabiera szczególnego znaczenia na gruncie nauk historyczno-prawnych.

Wszystkie zalety powyższej formy prezentuje dzieło *Opera historico-iuridica selecta. Prawo kanoniczne – nauka prawa – prawo wyznaniowe*. Zostało ono przygotowane w celu upamiętnienia jubileuszu 50-lecia pracy naukowej Pana prof. dr. hab. Wacława Uruszczaka, wieloletniego Kierownika Katedry Historii Prawa Polskiego UJ oraz Zakładu Prawa Kościelnego i Wyznaniowego UJ. Jego najbliżsi współpracownicy oraz uczniowie podjęli się trudu wydania wybranych prac Jubilata w celu uczczenia półwiecza pracy twórczej swojego Mistrza. Owocem trudu zespołu redakcyjnego jest przygotowana antologia *Opera historico-iuridica selecta. Prawo kanoniczne – nauka prawa – prawo wyznaniowe*. Antologię przygotowali: dr Krzysztof Fokt, mgr Kacper Górski, dr Anna Karabowicz, dr hab. Grzegorz M. Kowalski, dr Katarzyna Krzysztofek, dr hab., prof. UJ Izabela Lewandowska-Malec, prof. dr hab. Dorota Malec, dr Jakob Maziarz, dr Maciej Mikuła (koordynator prac), dr Władysław Pęksa, mgr Jakub Pokoj, dr Marek Strzała,

mgr Piotr Suski, dr Jacek Wilk oraz dr hab. Zdzisław Zarzycki. Wymienione powyżej osoby należą do grona pracowników, doktorantów z czterech jednostek organizacyjnych Wydziału Prawa i Administracji UJ: Katedry Historii Prawa Polskiego, Zakładu Prawa Kościelnego i Wyznaniowego, Katedry Historii Administracji i Myśli Administracyjnej, a także Pracowni Wydawnictw Źródłowych przy Katedrze Historii Prawa Polskiego.

Struktura książki obejmuje „spis treści”, „artykuły” oraz „indeks osobowy”. Słowo wstępne *Zachwył historią prawa kanonicznego* pióra ks. prof. dr. hab. Franciszka Longchamps de Brier (s. 13–18) wprowadza czytelnika w tematykę prac *Opera selecta* i zapoznaje pokrótce z osobą Autora. W dalszej części, na s. 19–26 zamieszczony zostały *Uzupełniający spis prac naukowych i popularnonaukowych Profesora Waclawa Uruszczaka*, który opracował dr hab. Zdzisław Zarzycki. Lista publikacji obejmuje 466 pozycji, według stanu do 2016 roku. Zbiór artykułów bezpośrednio poprzedza nota redakcyjna (s. 27). Księga wzbogacona została o zdjęcie Pana Profesora Waclawa Uruszczaka z małżonką Panią Barbarą. Dostojny Jubilat występuje na fotografii z orderem Św. Sylwestra *Ordo Sancti Silvestri Papae* (Order Św. Sylwestra), który otrzymał od papieża Franciszka, a wręczony został uroczystie w dniu 16 listopada 2017 r. w Krakowie.

Tom obejmuje 39 tekstów, które wpisują się zainteresowania naukowe Jubilata. Już sam tytuł antologii sugeruje czytelnikowi tematykę prac zawartych w niniejszym tomie. Są to trzy obszary badawcze: historia prawa kanonicznego, historia nauki prawa, prawo wyznaniowe. Jest to oczywiście tylko wycinek niezwykle szerokiego zakresu tematycznego badań prowadzonych przez Pana prof. dr. hab. Waclawa Uruszczaka. Lektura prac wskazuje na przenikanie się powyższych zagadnień. Teksty zamieszczone w niniejszym tomie opublikowane zostały pierwotnie w latach 1973–2016. Artykuły te wydane zostały w językach polskim (29), francuskim (9) i niemieckim (1) w różnych państwach. Pochodzą one z czasopism naukowych, dzieł zbiorowych i wydawnictw pokonferencyjnych. Szczególnie cenne jest zamieszczenie prac opublikowanych za granicą z uwagi na ich trudną dostępność dla współczesnych pokoleń badaczy.

Tematyka tekstów obejmuje szereg zagadnień. Należy wskazać liczne teksty dotyczące szeroko rozumianego rozwoju nauki prawa. Do tej grupy można zaliczyć: „Krakowski komentarz reguł prawa z początku XVI wieku” („*Lectura super titulo de regulis iuris Libro Sexto*”); *Les répercussions de la mort de Thomas Becket en Pologne (XII–XIII siècles)* [„Echa śmierci Tomasz Becketa w Polsce XII–XIII w.”]; „*L'oeuvre d'Omnebene dans le MS 602 de la Bibliothèque municipale de Cambrai*” [„Dzieło Omnebene w rękopisie 602 w Bibliotece Miejskiej w Cambrai”], wspólnie z Adamem Vetulanim; „*Albèric et l'enseignement du droit Romain à Reims au XII siècle*” [„Alberyk i nauczanie prawa rzymskiego w Reims w XII w.”]; *Collectio authenticarum dans le MS 89 de la Bibliothèque du Chapitre Cathédral de Cracovie* [„Zbiór autentyków w rękopisie 89 w Bibliotece Kapitulnej w Krakowie”], wspólnie z Adamem Vetulanim; „*Le manuscrit H. 315 de la Bibliothèque Interuniversitaire de Montpellier – Section Médecine*” [„Rękopis H.315 Biblioteki Międzyuniwersyteckiej w Montpellier – sekcja medycyny”]; „*Les juges délégués du pape et la procédure Romano-canonique à Reims dans la seconde moitié du XII siècle*” [„Papiescy sędziowie delegowani a procedura rzymsko-kanoniczna w Reims w drugiej połowie XII w.”]; „*Une polémique juridique entre deux savants français au XII siècle*”

(„*Contribution aux recherches sur le concept du mariage-contrat*”) [„Polemika dwóch uczonych francuskich z XII w. (Przyczynek do badań nad pojęciem kontraktu małżeńskiego”)]; „*Regulae iuris w kulturze prawnej dawnej Polski*” [„*Regulae iuris dans la culture juridique de l’ancienne Pologne*”]; „*Maitre A. et Gauthier de Mortagne, deux lettrés français au XII siècle*” [„Maitre A. i Gauthier z Mortagne, dwaj XII-wieczni uczeni francuscy”];

Teksty Pana Prof. W. Uruszczaka zachowują swoją aktualność mimo upływu lat. W publikacji zamieszczone zostały prace, które na trwałe wpisały się do kanonu prac historyczno-prawnych w nauce światowej. Nie inaczej przedstawia się stan rzeczy w odniesieniu do nowszych prac Jubilata, które dotyczą problematyki Konkordatu z 1993 r. Taki wniosek nasuwa się w obecnym, jubileuszowym roku 25-lecia podpisania i 20-lecia ratyfikacji tego dokumentu. Patrząc z dzisiejszej perspektywy, należy przyznać, że refleksje Pana Prof. dr hab. Waclawa Uruszczaka są ponadczasowe, jeśli idzie o znaczenie Konkordatu w kształtowaniu relacji między państwem polskim a Kościołem katolickim. Tematyka współczesnego prawa wyznaniowego poruszona została w tekstach: „Konkordat nadziei. Refleksje o znaczeniu Konkordatu z 1993 r. dla Państwa Polskiego” [„*The Concordat of Hope: Some Reflections on the Significance of the Concordat of 1993 for the Polish State*”]; „Konkordat z 1993 roku ważnym etapem w stosunkach Polski ze Stolicą Apostolską” [„*The Concordat of 1993 – a Milestone in the Relations between Poland and the Apostolic See*”]; „Art. 25 ust. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Problemy interpretacyjne” [„*Art. 25 Section 5 of the Polish Constitution: Problems of Interpretation*”].

Kilka prac dotyczy przedstawienia osiągnięć naukowych wybitnych polskich prawników. Teksty zatytułowane zostało według osób: „Adam Vetulani (1901–1976) – historyk prawa kanonicznego” [„*Adam Vetulani (1901–1976) – historien du droit canon*”]; „Wojciech Maria Bartel – historyk prawa angielskiego, kościelnego i polskiego” [„*Artis boni et aequi servitor. Wojciech Maria Bartel – Historian of English Law, Canon Law and Polish Law*”]; „Tomasz Strzemiński (1398–1460)”, „Tomasz Strzemiński (1398–1460)”; „Grzegorz z Szamotuły († 1541)” [„Grzegorz of Szamotuły († 1541)”]; „Mikołaj z Gorzkowa (ok. 1350–1414)” [„Mikołaj of Gorzków 9c. (1350–1414)”]; Jeden tekst dotyczy francuskiego prawnika André Gouron i jego związków z Uniwersytetem Jagiellońskim – „André Gouron et l’Université de Cracovie” [„André Gouron i Uniwersytet Jagielloński”].

Znaczna część prac dotyczy przenikania się prawa kanonicznego z prawem polskim na przestrzeni dziejów, udziału Kościoła katolickiego w życiu publicznym, a także rozwoju kanonistyki na ziemiach polskich. W tej grupie można wskazać prace: „Udział duchowieństwa w kodyfikacji prawa polskiego w pierwszej połowie XVI wieku” [„*The Contribution of the Clergy to the Codification of the Polish Law in the First Half of the 16th Century*”]; „*Enseignants du droit à Reims au XII siècle*”, [„Wykładowcy prawa w Reims w XII w.”]; „*Le manuscrit viennois (ms 2142) des Casus Decreti de Benencasa*” [„Rękopis wiedeński (rps 2142) Casus Decreti kanonisty Benencasa”]; „Udział Kościoła wrocławskiego w rozwoju prawa kanonicznego w średniowieczu” [„*L’apport de l’église de Wrocław au développement du droit canonique médiéval*”]; „Recepcja prawa

kanonicznego w obowiązującym prawie polskim”, [*Réception du droit canonique au droit polonais en vigueur*]; „Funkcje publiczne Ko ciola w perspektywie historycznej” [„*The Church in Poland: The Church’s Public Role in a Historical Perspective*”]; „Rola prawa kanonicznego w rozwoju prawa polskiego w XII–XV wieku”, [„*The Role of Canon Law in the Development of Polish Law in the 12th–15th Century*”]; „Ko ci l a rozw j staropolskiego parlamentaryzmu w wiekach  rednich” [„*The Church and the Development of Polish Parliamentarism in the Middle Ages*”]; „Ustawodawstwo sejmowe w sprawach  yd w z lat 1496–1572” [*Sejm Legislation Concerning the Jews in 1496–1572*]; „Kilka uwag o instytucji s dziego delegowanego w prawie kanonicznym w XII–XIII wieku” [„*The Institution of the Delegated Judge in the Canon Law of the 12th–13th Century*”]; „Dekreta papieskie w sprawach polskich XII/XIII w.” [*Papal Decretals Concerning Poland (12th–13th Century)*”]; „*Die Gesetzgebung der kirchlichen Synoden in Polen im 13. und 14. Jahrhundert*” [„Ustawodawstwo synodów kościelnych w Polsce w XIII i XIV w.”]; „Znaczenie średniowiecznej kanonistyki dla prawa zobowiązań” [„*The Influence of Medieval Canon Law on Contract Law*”]; „*Spoliatus ante omnia restituendus*. Znaczenie prawa kanonicznego w rozwoju ochrony posiadania” [„*Spoliatus ante omnia restituendus. The Role of Canon Law in the Development of Legal Protection of Possession*”]; „Podmiotowa strona przest pstwa w Dekrecie Gracjana (1140). Przyczynek do genezy zasady *Nullum crimen sine culpa*” [„*The Subjective Side of Crime in the Decretum Gratiani (1140): A Note on the Origins of the Maxim Nullum crimen sine culpa*”]; „*Regula Quod omnes tangit debet ab omnibus approbari* dawnego prawa kanonicznego i jej znaczenie” [„*The Maxim Quod omnes tangit debet ab omnibus approbari in the Old Canon Law and its Meaning*”]; „*Facientes et consentientes pari poena puniantur*. Karalno c przyzwolenia na przest pstwa (*consensus delicti*) w dawnym prawie kanonicznym” [„*Facientes et consentientes pari poena puniantur: Criminal Culpability of Aiding and Betting (consensus delicti) in the Old Canon Law*”]; „*Reddite que sunt Caesaris Caesari et que sunt Dei Deo Corpus iuris canonici* [*Reddite que sunt Caesaris Caesari et que sunt Dei Deo Corpus iuris canonici*”]; „*Iustitia et misericordia w Corpus iuris canonici* [*Iustitia et misericordia w Corpus iuris canonici*”]; „*Arbitri sunt qui de consensu partium eliguntur* – s downictwo arbitra owe wedlug *Corpus iuris canonici*” [„*Arbitri sunt qui de consensu partium eliguntur (Arbitration in Corpus iuris canonici)*”].

Warto podkre lić walory formalne zbioru. Na szczeg lne uznanie zasluguje podanie w ka dym tek cie numeracji stron wedlug publikacji pierwotnych, co niew tpliwie stanowi pomoc w cytowaniu wspomnianych opracowa . Troska o czytelnika obejmuje także przetlumaczenie tytu w tekstów, które wydawane były w językach kongresowych. Ponadto teksty w języku polskim zawierają streszczenia w języku kongresowym, także w przypadkach, gdy takowe nie wyst powa  w tekście pierwotnym. Nie sposób wspomnieć wszystkich prac, gdyż nie jest to ani możliwe, ani celowe z perspektywy niniejszego omówienia. Celem tego tekstu jest zaprezentowanie informacji na temat przygotowanej antologii, aby jak największe grono zainteresowanych mogło zapoznać się z jej zawartością. Autor pragnie w tym miejscu jedynie zwrócić uwagę na wyeksponowanie w pracach Jubilat  wplywu prawa kanonicznego na rozwój prawa polskiego. Nie ulega bowiem żadnej wątpliwości, że prawo kanoniczne stanowi jedno ze źródeł kultury prawnej państw

europejskich, w tym prawa rodzimego, co wciąż – niestety – nie jest powszechnie dostrzegane w środowisku prawniczym. Należy zatem wyrazić wdzięczność Panu Profesorowi Wacławowi Uruszczakowi za jego dzieła i popularyzację wpływu prawa wewnętrznego Kościoła katolickiego na dzieje prawa świeckiego na ziemiach polskich.

Publikacja *Opera historico-iuridica selecta* stanowi szczególną formę upamiętnienia jubileuszu 50-lecia pracy naukowej Pana Prof. dr. hab. Wacława Uruszczaka. Teksty w niej zawarte z pewnością zainteresują szeroki krąg badaczy dziejów prawa polskiego, kanonicznego oraz wyznaniowego. Prace zawarte w antologii mogą stanowić źródło inspiracji do badań naukowych, a także czynić zadość potrzebom osób zainteresowanych problematyką źródeł kultury prawnej. Wiedza w powyższym zakresie jest niezbędna dla współczesnego prawnika, w tym zwłaszcza dla osób wykonujących zawody prawnicze. Dynamiczne przeobrażenia społeczne i prawne skłaniają bowiem do poszukiwań wartości ponadczasowych, na których oparta została polska tradycja prawna. Nie sposób bowiem zrozumieć otaczającej nas rzeczywistości prawnej bez gruntownej znajomości czynników rozwoju prawa polskiego.

Michał Ożóg (Kraków)